

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

*Through a Halakhic
Lens:
Developmental
Disability
and Mental Illness*

Ms. Elana Stein Hain

ד' שבט תשס"ח • December 16, 2007

estein@jewishcenter.org

WHO IS A SHOTEH?

1. תוספתא תרומות (ליברמן) א:ג
איזה הוא שוטה? היוצא יחידי בלילה והלך בבית הקברות והמקרע את כסותו והמאבד מה שנותנין לו. פעמים שוטה פעמים חלום, זה הכלל: כל זמן ששוטה הרי הוא כשוטה לכל דבר, וחלום הרי הוא כפיקח לכל דבר. (עיינו גם חגיגה ג:)

2. שו"ת מהר"ק סימן יט
אינו נחשב שוטה אלא א"כ מקרע כסותו או לן בבית הקברות או יצא בלילה יחידי כדאיתא בפרק קמא

3. שולחן ערוך חושן משפט לה:
כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מהדברים, אף על פי שהוא מדבר ושואל כענין בשאר דברים, הרי זה פסול, ובכלל שוטים יחשב.

4. Dr. Rael Strous, Sr. Psychiatrist, Be'er Yaaqov Mental Health Center, Sackler, Tel Aviv

The *shoteh* is best understood today as manifesting symptoms typical of the insane, in clinical terms, the psychotic individual. Psychosis may be defined as the state in which an individual lacks the ability to distinguish fantasy from reality...With gross impairment of reality testing and insight, the psychotic individual incorrectly evaluates perceptions and thoughts and, in so doing, makes incorrect inferences about external reality despite evidence to the contrary. (*Halakhic Sensitivity to the Psychotic Individual: the Shoteh*, February 2001)

IS A SHOTEH OBLIGATED IN MITZVOT?

5. רמב"ם הלכות עדות ט:ט
השוטה פסול לעדות מן התורה לפי שאינו בן מצות, ולא שוטה שהוא מהלך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד, אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים אע"פ שהוא מדבר ושואל כענין בשאר דברים הרי זה פסול ובכלל שוטים יחשב, הנכפה בעת כפייתו פסול ובעת שהוא בריא כשר, ואחד הנכפה מזמן לזמן או הנכפה תמיד בלא עת קבוע, והוא שלא תהיה דעתו משובשת תמיד שהרי יש שם נכפים שגם בעת בריאותם דעתם מטרת עליהם, וצריך להתיישב בעדות הנכפין הרבה. (עיינו גם ב שולחן ערוך חושן משפט לה:ח)

6. רמב"ם הלכות חמץ ומצה ו:ג
אכל כזית מצה והוא נכפה בעת שטותו ואחר כך נתרפא חייב לאכול אחר שנתרפא, לפי שאותה אכילה היתה בשעה שהיה פטור מכל המצוות.

7. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן פח
בענין בת שוטה אם רשאי האב למוסרה לאינסטיטושאן של המדינה שאוכלין שם איסורין, ואם מותר להרשות להרופאים לסרסה שאומרים כדי שלא תחלה ובשביל שלא יחטאו בה כ"ב כסלו תשכ"ג. מע"כ ידידי הרב הגאון מוהר"ר יוסף דוב קליין רב בטאראנטא.

בעובדא דידן שלפי דרך הטבע לא תתרפא ולא תבוא לעולם לחיוב מצות הרי... יש להתיר

8. Rabbi J. David Bleich, Contemporary Halakhic Problems, Vol. 2, pg. 301,308

A father is obliged to teach his son Torah by virtue of a two-fold obligation: one rabbinic, the second biblical. The rabbinic obligation, encompassed within the obligation of *hinnukh*, does not include a *shoteh*. However, with regard to the biblical obligation to teach Torah there appears to be no grounds to distinguish between a *shoteh* and a child of normal mental capacity. The commandment "And you shall teach them to your children" ... is not predicated upon the capacity of the child to perform the *mitzvah* upon reaching the age of halakhic capacity. A father is obligated

to instruct his son in the biblical passages concerning *Shabbat* and *tefillin*, not in order that that he become a Sabbath observer and don *tefillin*, but by virtue of the intrinsic *mitzvah* of *Talmud Torah*.

9. Categories defined by *Hazal* include the following:

- ***Shoteh gamur (completely insane)***: perhaps best illustrated by the chronic schizophrenic patient, whose prognosis remains poor and whose baseline functioning is seldom regained.
- ***Shoteh who exhibits 'itim halim 'itim shoteh (cycles in and out of psychosis)***: for example, the manic depressive, or bipolar, patient, for whom the prognosis is generally good and who may be considered sane and competent when not cycling in the psychotic state.
- ***Shoteh le-davar ehad (who is insane in only one domain, remaining sane and coherent in all others)***: as seen in the contemporary delusional disorder, in which there is a fixed manifestation of non-bizarre delusions involving situations that may occur in real life, such as being followed, poisoned, infected, deceived, diseased, etc. This individual, despite remaining psychotic in a specific area, may be adjudged competent to engage in certain other domains of responsibility and obligation which would otherwise remain off limits to other *shotim*. (*Halakbic Sensitivity to the Psychotic Individual: the Shoteh*, February 2001)

10. שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן קכ
בענין שוטה לדבר אחד אם ראוי לגירושין י"ג אלול תרפ"ט.

עובדא אתא לידי באחד שעוד בבחרותו נשתטה ושטותו הוא שאמר על עצמו שהוא משיח. וזה גרם לו לעשות עוד מעשה שטות שיש לו בולמוס לקרא בתורה ולהיות ש"ץ ואף שאין מניחין אותו הוא נלחם בכל כחו ואירע שלקח ס"ת וברח עמו. והיה נוסע מעיר לעיר באמרו שהוא צריך לתקן העולם והיה חוטף חפצים ומטמינם עד שיתנו הבעלים כסף לצורך גמ"ח. והיה עולה באילנות במקום שנמצאים בני"א כדי לדרוש. ולפעמים הלך ערום באמרו שהוא כאדם קודם החטא ועוד עניני שטות בדברים כאלו שנמשך מצד שאומר על עצמו שהוא משיח וצריך לתקן העולם לפי דעתו ובשאר דברים היה פקח גמור בהבנת הדבר וזכר ויודע הכל ומדבר ושואל כענין.

...וא"כ יצא לנו שבעובדא דידן אף אם נחשב לשוטה אף עתה בזה שמחזיק בדעתו שהוא משיח ואף בזמן שעשה מעשה שטות שלדעת הרמב"ם הוא כשוטה אף שלא עשה המעשים שמפורשים בחגיגה מ"מ הא הוא שוטה רק לאיזה דברים אבל לשאר דברים ובכללם לענין גירושין וקידושין הוא פקח בברור לכן יש לו דיני פקח לגירושין ויכול לגרש...וסדרתי את הגט בליל י"ב אלול תרפ"ט כי יראתי שמה יתחרט כי בקושי גדול עלה עד שנתרצה.

WHO IS NOT A SHOTEH?

11. **Rabbi Eliezer Waldenberg, Tzitz Eliezer 14:69** Even those who are most mentally disabled, whose intellect is underdeveloped, and do not comprehend things as other people do, do not fall under the category of a *shoteh*; they are only disqualified from being witnesses in a court of law, as they sometimes cannot recognize contradictory statements...but they are certainly subject to the mitzvot, even capable of Gittin and Kiddushin (marriage and divorce) if they can understand these things when they are properly explained to them...Therefore an adult with the IQ of a 7-10 year old should be taken out of a non-kosher institution...and this is the responsibility of the community and its leadership...

12. רמב"ם הלכות עדות ט:י

הפתאים ביותר שאין מכירין דברים שסותרין זה את זה ולא יבינו עניני הדבר כדרך שמבינין שאר עם הארץ, וכן המבוהלים והנחפזים בדעתם והמשתגעים ביותר הרי אלו בכלל השוטים, ודבר זה לפי (מה) שיראה הדיין שאי אפשר לכונן הדעת בכתב.

13. Rav Moshe Feinstein, Am ha-Torah, Vol 2:2 ...the definition of the *shoteh* does not depend on the ability to understand ideas and concepts, for even people with great abilities to understand, may be mentally unstable and confused...and have delusions. However the developmentally disabled is someone who has weak intelligence, and does not understand things as they are, or know how to distinguish between the things that s/he sees. Some, even as adults, have the mind of a six year old, or younger. Their minds, however, function according to the level of their development and understanding... it is possible that through education their intellectual faculties will develop somewhat...

ARE THE MENTALLY HANDICAPPED OBLIGATED IN *MITZVOT*?

14. Rav Shlomo Zalman Auerbach zt"l, Minhat Shelomoh, Vol. 1, #34

It appears that as long as s/he has the mental capacities of a young child, and s/he knows that God created the Torah and that we fulfill God's *mitzvot*, that s/he is considered as mentally competent for the purpose of fulfilling *mitzvot*, and when s/he reaches the age of 12/13 s/he is considered an adult...However, regarding punishment [for sins] it appears that just as the Torah had mercy on the minor [exempted him from punishment], the mentally disabled person is like a minor in this regard, though s/he is an adult...and thus it appears that only regarding those *mitzvot* that s/he understands is he considered as an adult, and thus even in their youth there is an obligation of *binnukeh*...

15. Rav Moshe Feinstein, Ibid. They are certainly obligated in *mitzvot* when they reach the age of maturity, thirteen for boys and twelve for girls. There is an obligation on their fathers to educate them to the extent of the ability during their early youth at the time when it is possible for them to understand according to their abilities...at the point where each parent knows his son is ready to learn...one should teach him the *Shema*...the letters of the alphabet...that there is a Creator who created all the things that he eats and drinks and the like, and that there are foods that are forbidden, and that on *Shabbat* it is prohibited to cook, and that he must hear *Kiddush* and the like which is possible that he may understand, and, of course, this cannot be taught all in one day but rather a small amount at a time...When he is able to read, even with difficulty, the *Shema* and the *Shemoneh Esrei*, from the *Siddur* he should begin to teach him *Humash*...there is an obligation to give from charity monies for each and every expenditure that is necessary [for such an institution]...There is an obligation on the fathers to teach them according to their ability...and to hire a teacher...to establish an educational institution if there are many such children...

16. Rav Aharon Soloveichik, Jewish Education: The Fire of Sinai The *She'eino yodei'a lishol* (the child whom the Haggadah calls the one unable to ask a question), the retarded child cannot be neglected. Even though this child appears unable to talk and is apparently without intelligence, we are not to assume that the so-called retarded child has no potential. With proper patience, love and perseverance, one is apt to open the mouth of the *she'eino yodei'a lishol*... Every child has to be approached individually. To the extent that the child is limited, the child's maximum potential is to be reinforced and galvanized. This, of course, will require consuming, persevering dedication and labor, but those who devote themselves to this endeavor will certainly reap results and will succeed in becoming partners with God by infusing life and joy into the existence of retarded children...

There is a law in the realm of physics which says that the strength of a chain is determined by the strength of the weakest links in the chain...What is true in the realm of physics is also true in the realm of the spirit.